

Implementation of healthy lifestyle guidelines from Persian Medicine within Iran's primary healthcare system: An overview of a nationwide initiative

برنامه اقدام آموزه‌های سبک زندگی طب ایرانی در نظام مراقبتهای اولیه بهداشتی: مروری بر یک ابتکار در کشور

با همکاری دفتر طب ایرانی و مکمل و معاونت بهداشت
وزارت بهداشت درمان و آموزش پزشکی

دکتر مهشید چایچی

سرپرست معاونت توسعه سلامت دفتر طب ایرانی و مکمل

Background

- ▶ The significance of traditional medicine in **disease prevention** and **management**, particularly lifestyle-associated chronic illnesses cannot be overstated.
- ▶ The World Health Organization (WHO) established plans to promote use of traditional and complementary medicine (T&CM) in the healthcare frameworks of nations.
- ▶ To this end, the Office of Persian and Complementary Medicine, along with the Deputy of Health at the Ministry of Health and Medical Education in Iran, has formulated a strategy to incorporate the principles of Persian Medicine (PM) into the primary healthcare services of Iran's healthcare framework.

تعریف طب سنتی از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت

- مجموعه تمامی علوم و تجربیات نظری و عملی که به اشکال مختلف دارویی، برای حفظ سلامتی و همچنین پیشگیری، تشخیص و درمان بیماری‌ها بکار می‌روند
- و به صورت گفتاری یا نوشتاری از نسلی به نسل دیگر در یک منطقه جغرافیایی انتقال می‌یابند
- و همچنین قابلیت روز آمدن با حفظ چهارچوب‌های اساسی را دارند

راهدرد طب سنتی و مکمل سازمان جهانی بهداشت

- اولین استراتژی در سال ۲۰۰۲ تا ۲۰۰۵
- به روز رسانی سال ۲۰۱۴ تا ۲۰۲۳

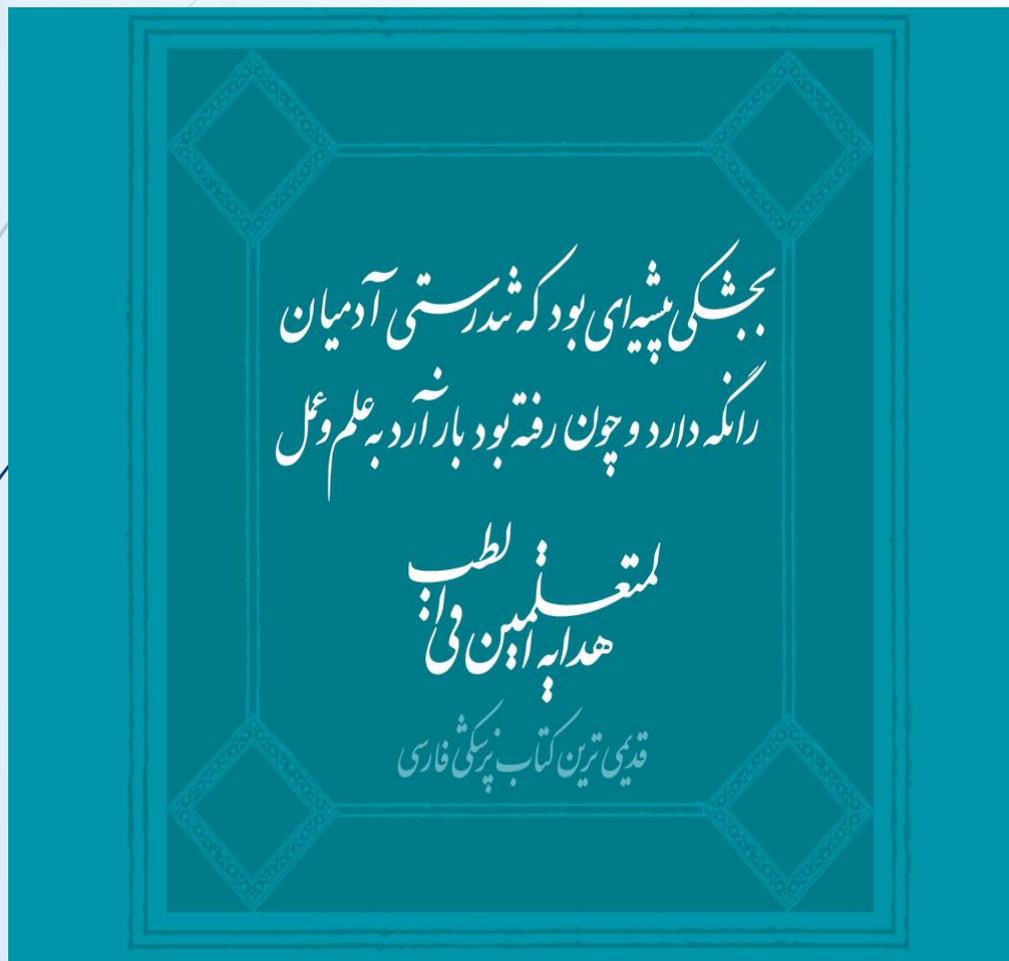
دلایل توسعه و ترویج طب سنتی:

- ریشه دار بودن در فرهنگ مردم
- کل نگر بودن
- سهولت دسترسی و ارزان تر بودن خدمات طب سنتی

اهداف:

- ادغام طب سنتی با سیستم بهداشتی درمانی کشورها
- تعیین و تضمین ایمنی، کار آیی و کیفیت فرآورده‌ها و روش‌های درمانی
- افزایش دسترسی و ارائه خدمات طب سنتی
- ترویج استفاده منطقی
- حفظ و صیانت از آثار و منابع طب سنتی

Dr Chaichi

طب ایرانی

- ریشه‌های مکتب غنی طب سنتی ایران به هزاره‌های قبل می‌رسد
- سلامت محور
- آموزه‌های آن مبتنی بر اصلاح سبک زندگی
- ریشه‌دار بودن این آموزه‌ها در فرهنگ و باورهای مردم
- مورد اقبال مردم بوده و پذیرش خوبی دارد

اهمیت ادغام طب ایرانی در اسناد بالادستی

7

❖ بند ۱۲ سیاست های کلی سلامت ابلاغ شده توسط مقام معظم رهبری

❖ ماده ۵ سند ملی گیاهان دارویی

❖ سند تحول دولت مردمی

❖ سند تقویت نظام شبکه بهداشتی و درمانی

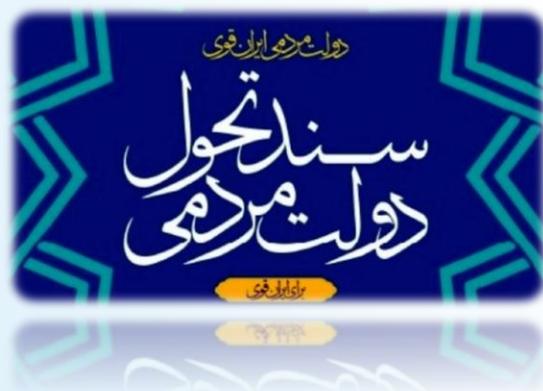
❖ کمیسیون اصل ۹۰ مجلس شورای اسلامی

❖ بند ع تبصره ۱۷ قانون برنامه و بودجه سال ۱۴۰۲: لزوم پوشش صددرصد ادغام خدمات طب ایرانی تا پایان سال ۱۴۰۲

سند تحول دولت مردمی سیزدهم

➤ راهبرد ۴:

➤ به روز رسانی و احیای شبکه بهداشت کشور متناسب با نیازهای روز

➤ ارائه خدمات کم هزینه و تأیید شده طب سنتی در شبکه بهداشت

➤ با ارائه آموزشهای لازم به پزشکان، مراقبان سلامت و بهورزان

➤ تأسیس رشته های پشتیبان (میان مدت-وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی)

سند تقویت نظام شبکه بهداشتی و درمانی جمهوری اسلامی ایران

یکی از اصول این سند:

بهره گیری عالمانه از دانش طب ایرانی - اسلامی و مکمل

برنامه ۱۶: اجرای ادغام برنامه طب ایرانی در نظام شبکه

اولویت های بهداشتی وزارت بهداشت سال ۱۴۰۲

توسعه طب ایرانی در نظام شبکه
مبتنی بر آموزه های سبک زندگی سالم

بند (ع) تبصره ۱۷ قانون برنامه بودجه سال ۱۴۰۲

شماره: ۳۳۰۰/۲۷۱۷
تاریخ: ۱۴۰۲/۰۲/۲۳
پیوست: دارد
مهار تورم و رشد تولید
(مقام معظم رهبری)

جمهوری اسلامی ایران
وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
معاونت بهداشت

خانه ای که در آن کودک نباشد، برکت ندارد (رسول اکرم
(ص))

جناب آقای دکتر صابر جباری فاروجی
سرپرست محترم مرکز جوانی جمعیت، سلامت خانواده و مدارس
جناب آقای دکتر اعتماد
مدیرکل محترم دفتر مدیریت بیماریهای غیر واگیر

موضوع: جدول گانت و پیشرفت اولویت های حوزه بهداشت در سال ۱۴۰۲
با سلام و احترام

با عنایت به لزوم گزارش پیشرفت هفتگی اولویت های حوزه بهداشت توسط مقام عالی وزارت به هیات محترم دولت در روز های شنبه، خواهشمند است دستور فرمایید ضمن اعلام نماینده تام الاختیار به منظور گزارشی هفتگی، بر اساس الگو و مستندات پیوست، برای اولویت های حوزه بهداشت در پنج محور زیر:

- ۱- تقویت نظام شبکه با اجرای برنامه توسعه پزشکی خانواده و نظام ارجاع در شهرهای بالای بیست هزار نفر
- ۲- اجرای سند ملی کنترل و پیشگیری بیماریهای غیر واگیر (برایین)
- ۳- اجرای قانون حمایت از خانواده جوانی جمعیت
- ۴- اجرای برنامه مداخلات مرتبط با عوامل اجتماعی موثر بر سلامت
- ۵- توسعه طب ایرانی در نظام شبکه مبتنی بر آموزه های سبک زندگی سالم

شماره: ۸۴۰۴۱
تاریخ: ۱۴۰۲/۰۵/۱۶

جمهوری اسلامی ایران
رئیس جمهور
تصویب نامرئیت وزیران
بسمه تعالی
"یا صلوات بر محمد و آل محمد"

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی - سازمان برنامه و بودجه کشور

هیئت وزیران در جلسه ۱۴۰۲/۵/۱۱ به پیشنهاد شماره ۱۰۰/۳۶۱ مورخ ۱۴۰۲/۴/۱۴ وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی و به استناد بند (ع) تبصره (۱۷) ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور، آیین نامه اجرایی بند یادشده را به شرح زیر تصویب کرد:

آیین نامه اجرایی بند (ع) تبصره ۱۷ ماده واحده قانون بودجه سال ۱۴۰۲ کل کشور

ماده ۱- وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی موظف است نسبت به پوشش صد درصدی (۱۰۰٪) اقسام خدمات طب ایرانی در شبکه بهداشت و درمان کشور تا پایان سال ۱۴۰۲ اقدام نماید و در صورت نیاز به تغییر ساختار، با هماهنگی سازمان اداری و استخدامی کشور اقدامات لازم را به عمل آورد.

برنامه ترویج شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه‌های طب ایرانی در نظام سلامت

13

• افزایش دانش، اصلاح نگرش و ایجاد رفتار و مهارت برای
برخورداری از شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه‌های
طب ایرانی **در ۸۰ درصد** جمعیت بالای **۶ سال** تحت
پوشش برنامه طی **سه سال**

هدف اصلی

- افزایش دانش، اصلاح نگرش جامعه تحت پوشش نسبت به شیوه زندگی سالم با استفاده از آموزه‌های طب ایرانی
- ایجاد رفتار و مهارت برای برخورداری از شیوه زندگی سالم بر اساس آموزه‌های طب ایرانی در میان اعضای خانواده

اهداف فرعی

- جمعیت بالای ۶ سال در کل کشور

گروه هدف

استقرار و ترویج روش زندگی سالم بر اساس آموزه‌های طب ایرانی

بازده نهایی

نظام شبکه ارائه خدمات
بهداشتی درمانی یکی از
افتخارات بزرگ نظام سلامت

اعتماد مردم به بهورزان و در نتیجه
توجه به آموزش‌ها و راهنمایی‌های
آنان

بهبود قابل توجه
شاخص‌های سلامت کشور

اهداف

ترویج
مهارت
زندگی سالم

افزایش سطح
سواد سلامت

کاهش بار بیماری‌های
مزمن غیر واگیر

1
آموزش سبک
زندگی سالم

ارتقای سلامت و کاهش بار بیماری‌ها نیازمند افزایش سطح سواد سلامت مردم و تغییر رفتار سلامت آنهاست

Methods

- ▶ This national plan is dedicated to educating individuals on adopting a healthy lifestyle based on PM principles of health (air, food, sleep and wakefulness, physical activity, waste elimination, and mental and emotional states).
- ▶ The program officially commenced in the year 2022 in 15 universities, with plans to expand to the remaining 48 universities in 2023.
- ▶ PM specialists are responsible for imparting knowledge on healthy living practices to health system employees within health deputies of universities.
- ▶ This information is disseminated to healthcare workers in a cascading manner, culminating in the implementation of the PM service package within the healthcare system.
- ▶ Lifestyle monitoring tools in electronic health systems are utilized to educate the general population on healthy practices in the aforementioned areas through both group and community-based training sessions.

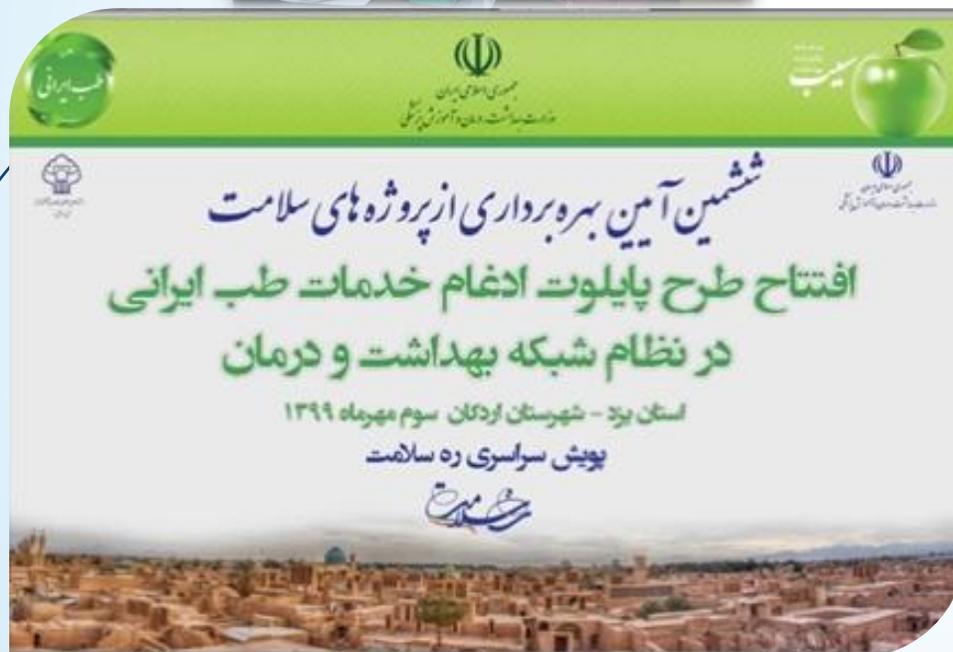
اجرای آزمایشی

➤ **فاز ۱: طرح آزمایشی ادغام خدمات طب سنتی در سطح ۱ نظام سلامت ۱۳۹۳ (در ۱۰ شهر)**

➤ **فاز ۲: طرح آزمایشی ادغام خدمات طب سنتی در سطح ۱ نظام سلامت (۱۳۹۸-۱۴۰۱)**

➤ **در ۱۲ خانه بهداشت از ۱۷۳۰۰ واحد در اردکان / ۲۶۸۵ خانوار / ۷۲۱۰ نفر از ۸۰۹۴ نفر**

تغییر شاخص های سبک زندگی در پایلوت اردکان

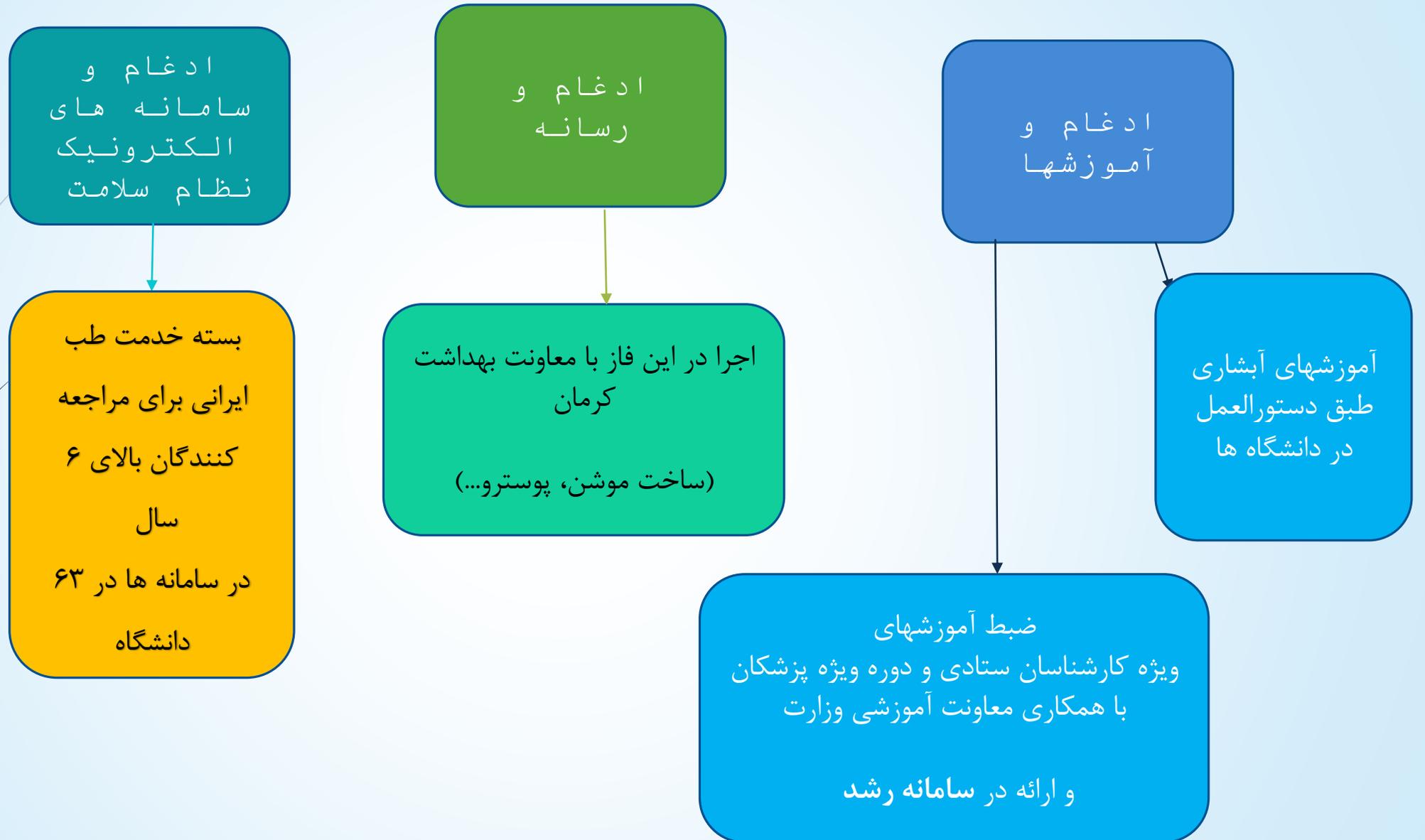
20

اصول شش گانه	درصد افرادی که در مرحله قبل از طرح دچار اختلال بودند	درصد افرادی که در مرحله بعد از مطالعه دچار اختلال بودند	درصد اصلاح
آب و هوا سوال اول		۲۷/۱۹٪	۶۳٪
خواب و بیداری سوال اول		۷٪	۵۸٪
سوال دوم	۵۰/۳۷٪	۳۱/۷۶٪	۵۱٪
سوال سوم	۳۴٪	۶۸٪	۵۱٪
سوال چهارم	۱۴٪	۷۷٪	۸۰٪
خوردنی و آشامیدنی سوال دوم	۱۸٪	۴۸٪	۶۱٪
سوال سوم	۲۹٪	۳۸٪	۲۲٪
سوال چهارم	۲۵٪	۳۸٪	۳۴٪
سوال پنجم	۲۵٪	۴۱٪	۳۹٪
سوال ششم	۷۲٪	۸۶٪	۱۶٪
سوال هفتم	۴۳٪	۷۶٪	۴۳٪
حرکت و سکون سوال اول	۴۱٪	۵۲٪	۲۹٪
احتباس و استفراغ سوال اول	۱۳٪	۳۳٪	۶۱٪
سوال دوم	۳/۷٪	۴۱٪	۸۲٪
اعراض نفسانی سوال اول	۱۳٪	۸۴٪	۸۴٪
سوال دوم	۱۰٪	۸۴٪	۸۸٪
سوال سوم	۰۶/۱۸٪	۷۳٪	۹۱٪
سوال چهارم	۱۵٪	۱۲٪	۹۵٪

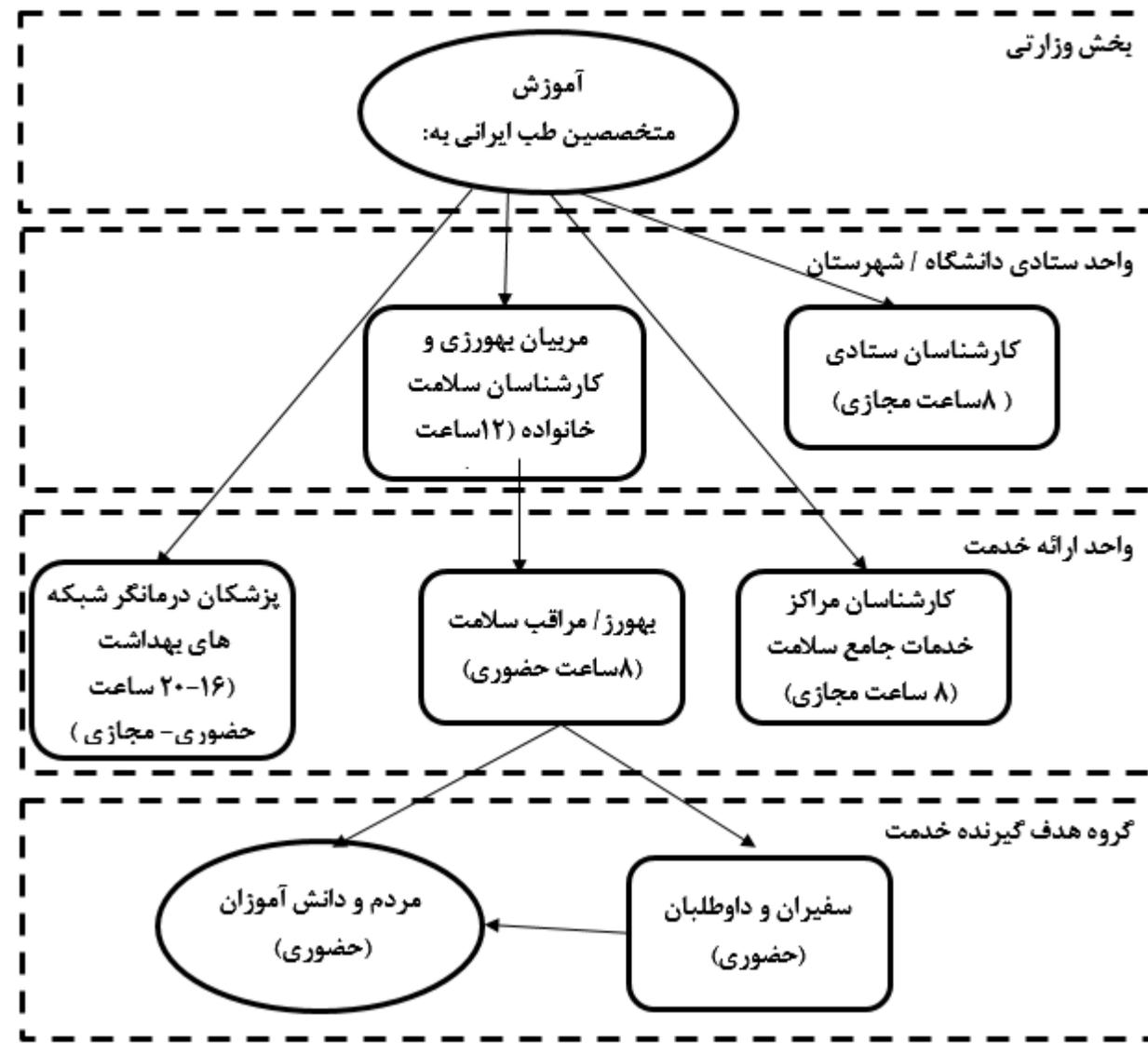
بسته خدمت ترویج سبک زندگی سالم

بر اساس آموزه های طب ایرانی

فرایند آموزش برنامه طب ایرانی در شبکه

پرسشنامه سبک زندگی بر اساس آموزه‌های طب ایرانی

۲۵ سؤال در بسته خدمت طب ایرانی:

❖ ۱ سؤال در زمینه هوا و محیط زیست

❖ ۶ سؤال در زمینه خوردن و آشامیدن

❖ ۲ سؤال در زمینه حفظ مواد ضروری بدن و دفع مواد غیر ضروری

❖ ۶ سؤال در زمینه خواب و بیداری

❖ ۳ سؤال در زمینه حرکت و سکون

❖ ۷ سؤال در زمینه روح و روان

Dr Chaichi

اقدامات سال ۱۴۰۱

بازبینی و گزارش گیری از برنامه آزمایشی اردکان

تدوین و تکمیل دستورالعمل کشوری برنامه ادغام طب ایرانی

تنظیم و تدوین پرسشنامه سبک زندگی سالم برای بسته خدمت طب ایرانی

در سامانه های نظام الکترونیک (سیب، سینا، پارسا و ناب)

ابلاغ اجرای برنامه ادغام طب ایرانی به ۱۵ دانشگاه در ۱۰ بهمن ۱۴۰۱ توسط مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس

شروع آموزشهای آبخاری

شروع برنامه در ۱۵ دانشگاه علوم پزشکی بهمن ۱۴۰۱

- ✓ مشهد
- ✓ سبزوار
- ✓ اصفهان
- ✓ یزد
- ✓ شیراز
- ✓ فسا
- ✓ تبریز
- ✓ همدان
- ✓ گلستان
- ✓ مازندران
- ✓ بابل
- ✓ قم
- ✓ شهید بهشتی
- ✓ کاشان
- ✓ کرمان

اقدامات سال ۱۴۰۲

- ۱- تکمیل آموزشهای آبخاری در ۱۵ دانشگاه مرحله اول
- ۲- بارگذاری نسخه نهایی بسته خدمت طب ایرانی در سامانه های (سیب، سینا، ناب و پارسا)
- ۳- شروع آموزشهای فردی و تکمیل شناسنامه سبک زندگی سالم در بسته خدمت طب ایرانی در ۱۵ دانشگاه مرحله اول
- ۴- شروع آموزشهای گروهی و مردمی در ۱۵ دانشگاه مرحله اول

دستاوردها	مجری	تاریخ اجرا	اقدامات
تدوین دستورالعمل کشوری اجرای برنامه ادغام در معاونت بهداشت ۶۳ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی	مرکز مدیریت شبکه - دفتر طب ایرانی و مکمل وزارت بهداشت	نیمسال اول ۱۴۰۱	تدوین دستورالعمل کشوری اجرای برنامه ادغام آموزه های سبک زندگی سالم طب ایرانی در نظام سلامت
دستورالعمل کشوری اجرای برنامه ادغام در معاونت بهداشت ۶۳ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی	مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس معاونت بهداشت	آبان ۱۴۰۲	ابلاغ دستورالعمل نهایی کشوری به ۶۳ دانشگاه های علوم پزشکی کشور
شروع آموزش های آبخاری کارکنان بهداشت در ۱۵ دانشگاه مرحله اول	مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس معاونت بهداشت	از آذر ۱۴۰۱	شروع برنامه در ۱۵ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی کشور
تشکیل بسته خدمت طب ایرانی در سامانه های مراقبت سلامت (سیب، سینا، ناب و پارسا)	مرکز مدیریت شبکه و مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس معاونت بهداشت	آبان ۱۴۰۱	تنظیم بسته خدمت طب ایرانی در سامانه های نظام الکترونیک سلامت (سیب، سینا، ناب و پارسا) محتوی پرسش از سبک زندگی افراد در ۶ حیطة: هوا، غذا، خواب و بیداری، فعالیت بدنی، دفع مواد زاید و پاکسازی، حالات روحی روانی

✓ شروع برنامه در ۴۸ دانشگاه /

دانشکده علوم پزشکی کشور

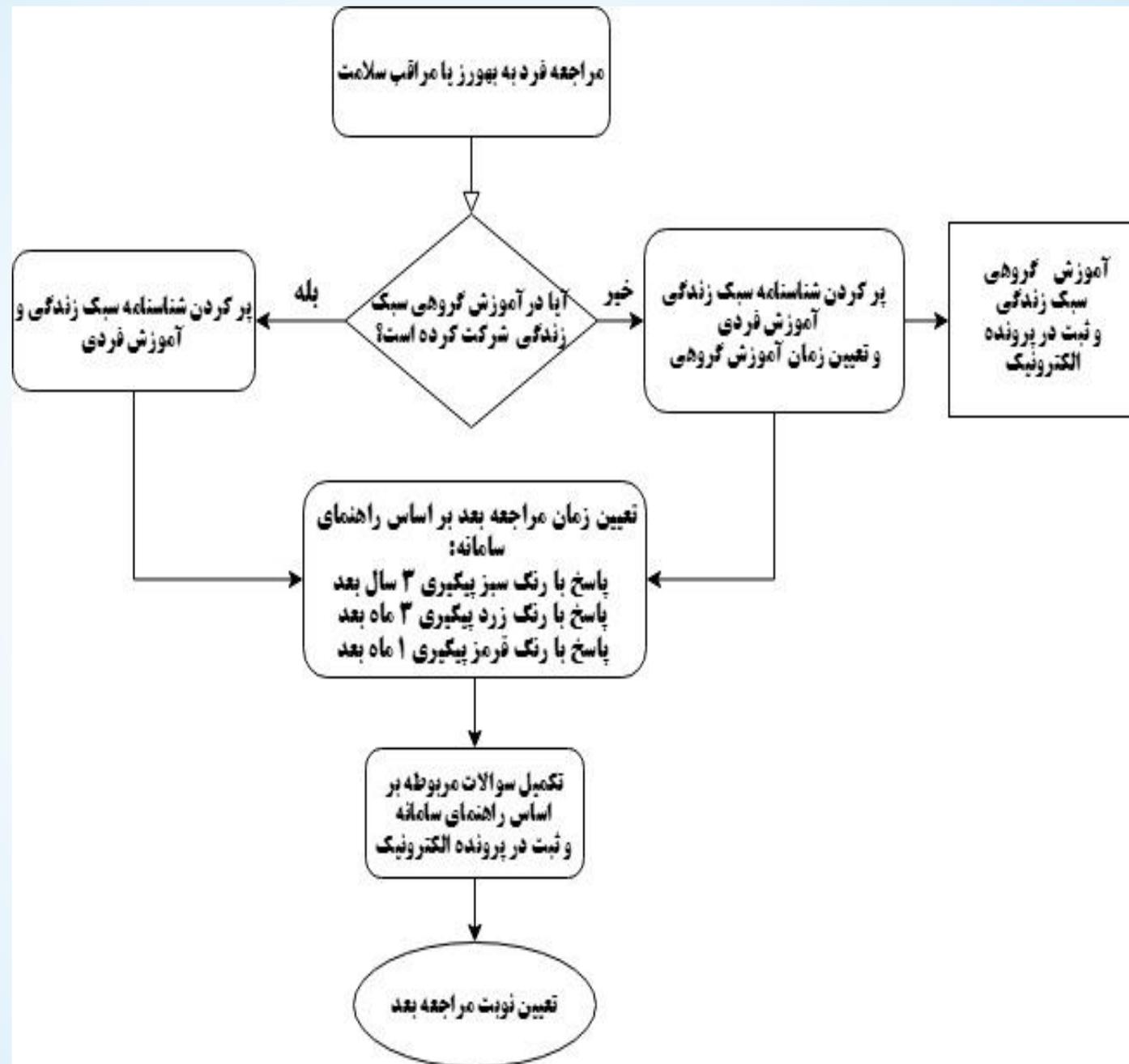
✓ آموزشهای آبخاری به کارکنان

بهداشت در ۴۸ دانشگاه مرحله

دوم

✓ آغاز آموزشهای گروهی مردمی

در ۴۸ دانشگاه مرحله دوم

اقدامات	تاریخ اجرا	مجری	دستاورد
بارگذاری بسته نهایی خدمت طب ایرانی در سامانه های نظام الکترونیک سلامت (سیب، سینا، ناب و پارسا)	آذر ۱۴۰۲	مرکز مدیریت شبکه معاونت بهداشت	تدوین بسته خدمت طب ایرانی در سامانه های مراقبت سلامت (سیب، سینا، ناب و پارسا)
اقدام جهت تولید محتوای رسانه ای (موشن، اینفوگرافیک، پوستر)	بهمن ۱۴۰۱ الی ۱۴۰۳	دانشگاه علوم پزشکی کرمان. معاونت بهداشت کرمان	تولید محتوای رسانه ای با موضوع سبک زندگی سالم از دیدگاه طب ایرانی
شروع برنامه در ۴۸ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی باقیمانده در اجرای برنامه	آذر ماه ۱۴۰۲	مرکز جوانی جمعیت سلامت خانواده و مدارس معاونت بهداشت	شروع آموزش های آبخاری کارکنان بهداشت در ۴۸ دانشگاه مرحله دوم
شروع و تکمیل آموزش های آبخاری آموزه های سبک زندگی سالم طب ایرانی به کارکنان بهداشت ۶۳ دانشگاه علوم پزشکی	از آذر ۱۴۰۱ تا فرودین ۱۴۰۳	۶۳ دانشگاه علوم پزشکی کشور . معاونت بهداشت دانشگاه. واحد سلامت خانواده	بیش از ۳۰ هزار آموزش دیده در این حوزه در بین کارکنان بهداشت کشور
شروع تکمیل بسته خدمت طب ایرانی و آموزشهای فردی به مراجعه کنندگان بالای ۶ سال	از آذر ۱۴۰۲	واحد سلامت خانواده معاونت بهداشت دانشگاه ها. بهورزان و مراقبان سلامت ۶۳ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی	بیش از یک میلیون دویست و پنجاه هزار پرسشنامه سبک زندگی بسته خدمت طب ایرانی از مراجعین بالای ۶ سال تکمیل شده است.
شروع آموزش های گروهی مردمی توسط بهورزان و مراقبان سلامت	از بهمن ۱۴۰۲	واحد سلامت خانواده معاونت بهداشت دانشگاه ها. بهورزان و مراقبان سلامت ۶۳ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی	بیش از ۱۰۰ جلسه آموزش گروهی مردمی برای آشنایی مردم با این آموزه ها در بستر محافل، مساجد، مدارس و خانه ها و پایگاه های بهداشتی تشکیل شده است.

اقدامات ۱۴۰۳

تکمیل آموزشهای آبخاری به کارکنان بهداشت در ۴۸ دانشگاه مرحله دوم

بارگذاری نسخه نهایی بسته خدمت طب ایرانی در سامانه های (سیب، سینا، ناب و پارسا) در تمامی ۴۸ دانشگاه

آموزشهای فردی و تکمیل شناسنامه سبک زندگی سالم در بسته خدمت طب ایرانی در ۶۳ دانشگاه

آموزشهای گروهی و مردمی در ۶۳ دانشگاه

پایش اجرای برنامه در ۶۳ دانشگاه

Results

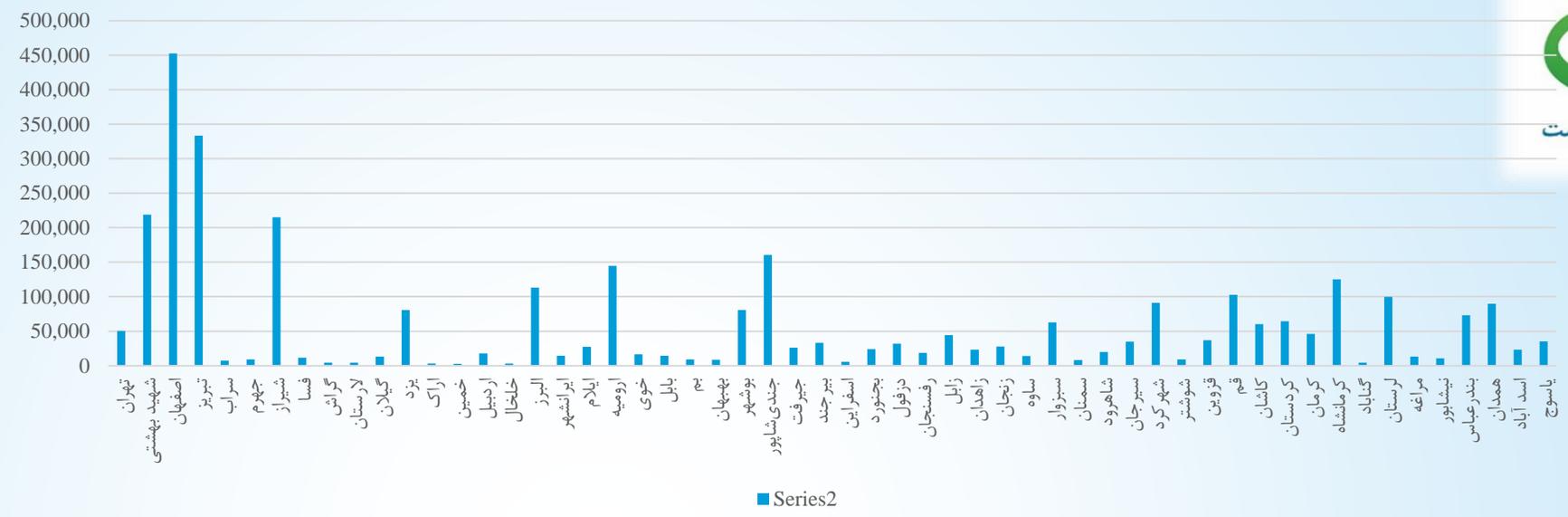
- ▶ Thus far, more than **30 thousand** of the country's health staff, including health trainers, technical staff experts, and healthcare workers, have received training on PM health essentials.
- ▶ Moreover, over **1,200,000 lifestyle questionnaires** have been filled out by individuals over the age of 6 who have received PM services in 63 universities/faculties of medical sciences.
- ▶ Approximately **100 public group training** sessions have been conducted to introduce individuals to these principles in various settings such as community centers, mosques, schools, households, and health facilities.

نتایج تا امروز...

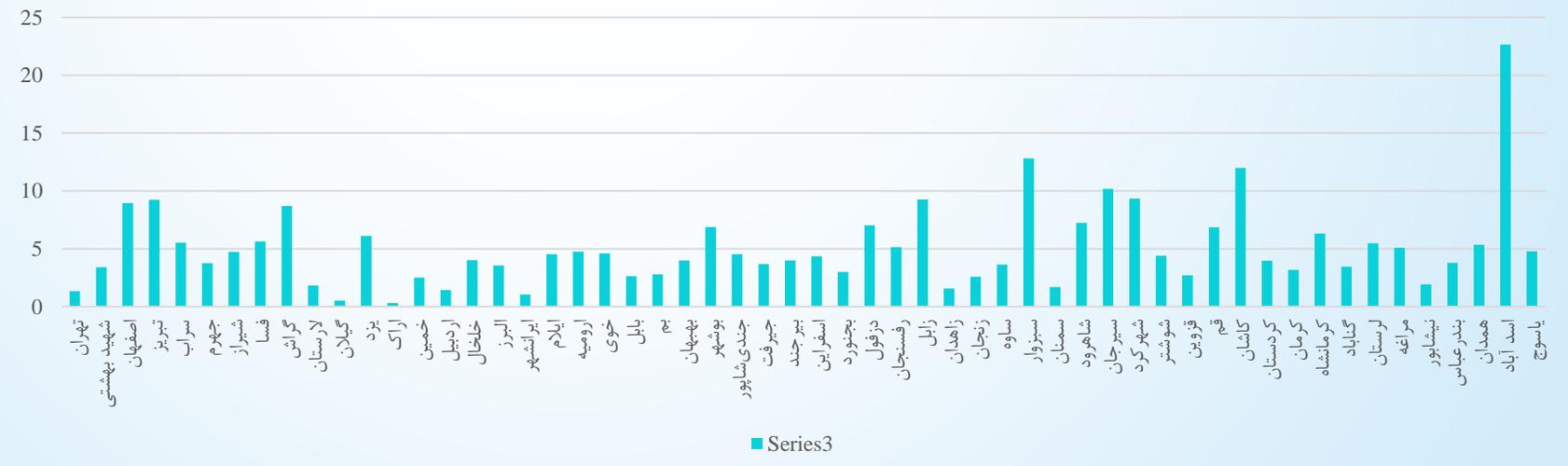
- بیش از ۳۰ هزار نفر از کادر بهداشت کشور شامل مربیان بهورزی، کارشناسان ستادی فنی، بهورزان و مراقبان سلامت به شکل آبشاری آموزش گرفتند.
- بیش از یک میلیون و ۲۵۰ هزار پرسشنامه سبک زندگی بسته خدمت طب ایرانی از مراجعین بالای ۶ سال در ۶۳ دانشگاه / دانشکده علوم پزشکی تکمیل شده است.
- و حدود ۱۰۰ جلسه آموزش گروهی مردمی برای آشنایی مردم با این آموزه ها در بستر محافل، مساجد، مدارس و خانه ها و پایگاه های بهداشتی تشکیل شده است.

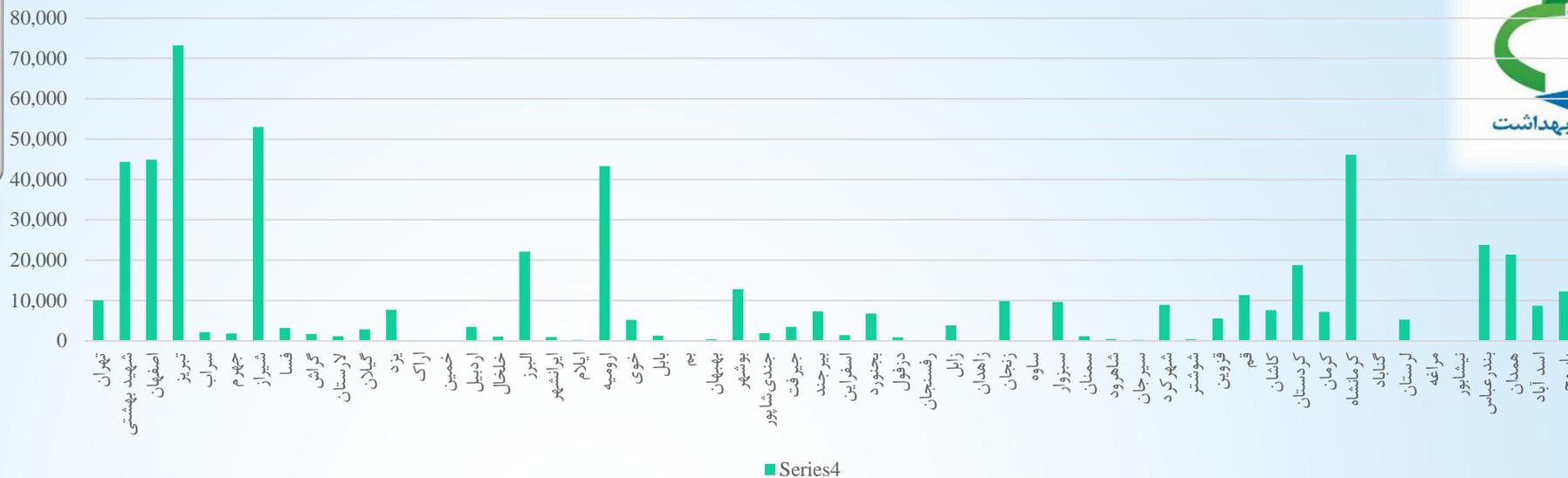
تعداد شناسنامه های سبک زندگی تکمیل شده برای افراد بالای ۶ سال در سامانه سیب

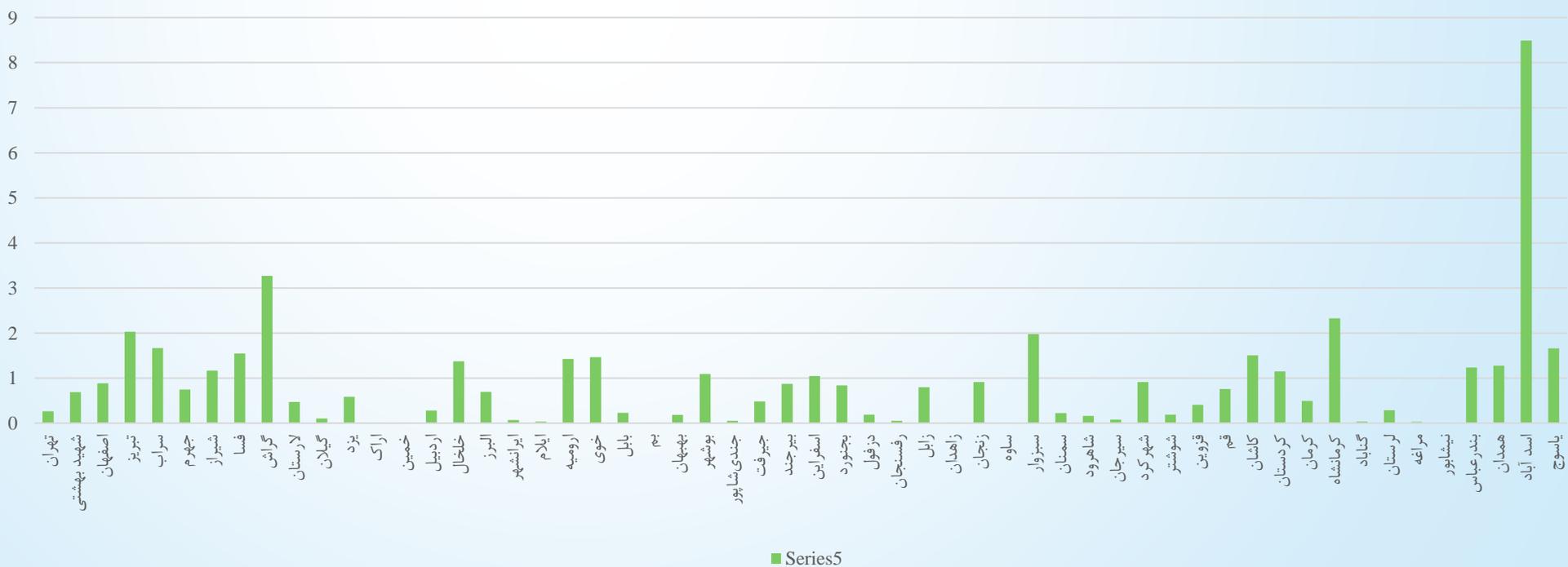
درصد شناسنامه های سبک زندگی تکمیل شده برای افراد بالای ۶ سال

تعداد افراد شرکت کننده در کلاس گروهی سامانه سیب

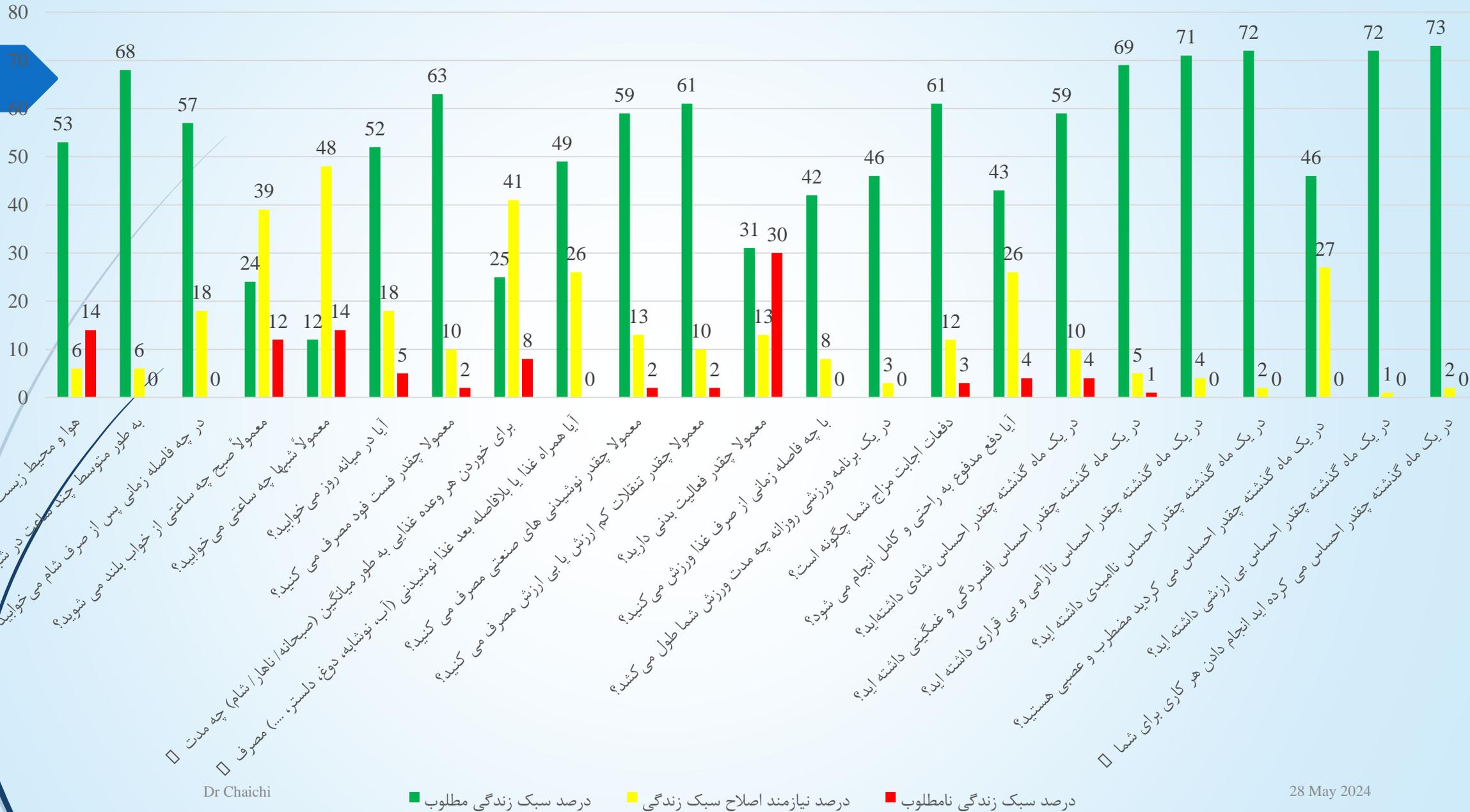

درصد افراد شرکت کننده در کلاس گروهی

درصد سبک زندگی

37

اولویت های طب ایرانی در شبکه بهداشت ۱۴۰۳

- ▶ تکمیل اجرای برنامه ادغام آموزه های طب ایرانی در نظام سلامت
- ▶ ادامه اجرای آموزش کارکنان و تشکیل شناسنامه طب ایرانی برای افراد بالای ۶ سال
- ▶ آموزش فردی آموزه های سبک زندگی طب ایرانی به عموم مردم همزمان با ارائه بسته خدمت **(پر کردن شناسنامه سبک زندگی)**
- ▶ برگزاری جلسات **آموزش گروهی مردمی** برای آشنایی مردم با این آموزه ها در بستر محافل، مساجد، مدارس و خانه ها و پایگاه های بهداشتی

پست کارشناس طب ایرانی همچنان در اکثر معاونت های بهداشت دانشگاه ها احیا نشده است.
برنامه توسط کارشناسان واحدهای دیگر سلامت خانواده بخصوص کارشناس سلامت میانسالان و سالمندان در حال انجام است و اکثراً به سختی همراه سایر برنامه های محوله کار را پیش برده اند

تاخیر در بارگذاری پرسشنامه های بسته خدمت طی ۱۴۰۱ و نیمسال اول ۱۴۰۲ و طول کشیدن نهایی شدن بسته خدمت در نهایت در آذر ماه ۱۴۰۲ بسته خدمت طب ایرانی بارگذاری شد.

کندی روند تولیدات رسانه ای در دانشگاه کرمان، که در فروردین ۱۴۰۳ برطرف شد.

تداخل شروع برنامه با پویش فشارخون و دیابت که باعث کندی روند شروع آموزش های آبشاری و سایر موارد شد.

ایراداتی در محتوای بسته و ارجاعات به کارشناس و پزشک (بویژه سوالات بخش روان)
ایرادات فنی در اجرای بسته خدمت در سامانه ها

نیاز به اعتبار بیشتر به دانشگاه ها برای برگزاری کارگاه ها و کلاسهای مردمی و استفاده از ظرفیت مدارس و ادارات و...
نیاز به همکاری سایر بخشها مانند شهرداری، وزارت آموزش و پرورش و صدا و سیما استانی

Conclusion

- Based on the existing reports, this project stands as an innovative endeavor on a worldwide scale.
- The full execution of this strategic initiative has the potential to contribute significantly to enhancing societal well-being and realizing the WHO's objectives in terms of advancing and integrating T&CM within the healthcare system.

➤ بر اساس گزارش های موجود، این پروژه به عنوان یک تلاش نوآورانه در مقیاس جهانی است.

➤ اجرای کامل این ابتکار راهبردی دارای ظرفیت قابل توجهی برای ارتقای سلامت جامعه و تحقق اهداف سازمان جهانی بهداشت درباره پیشبرد و ادغام طب سنتی و مکمل در نظام مراقبت های بهداشتی است.

از توجه شما متشکرم

